

ה. סיכום

בחינתנו את מעמדה האינטרטגי של בריטניה במזרח-התיכון מביאה אותנו לכלל מסקנה, שמן האיזור הזה לא ניטל כלום מחשיבותו לגבי הגנת הקיסרות. מה שעמד בשעתו לרשותנו בזכות — אם ע"י כיבוש ואם ע"י אחריות מנדטורית — עלינו לבקשו עתה ע"י ברית-אמנה. כי המזרח-התיכון, כפי שהוא כיום, איננו עוד הזקרה של אימפריאליזמים מתחרים, כהיותו במשך שתי מאות השנים האחרונות. אלא הוא איזור אשר התפשטות הלאומנות נוסח-המערב העלתה בו והבליטה את חזיון הריבונות של המדינות הערביות, השואפות עתה, בצוותא, ליצור כוח — האחדות הערבית — שבתוקפו יוכלו ליטול תפקיד הגדל הולך בעניני העולם. תקוות העולם היא בארגון האומות המאוחדות ובמערכות הבטחון-האיזורי שלו; ועלול מאוד הדבר לקרות, כי במסגרת אחת המערב-כות האיזוריות האלה נמצא את ההשפעה הבריטית מוסיפה להיות השליטה במזרח-התיכון.

אגרא

חילות הערבים בשעה זו

בדבד עם תהליך התעצמותן הפורמלית של מדינות העולם הערבי, מתקרב לידי סיומו גם התהליך המקביל של מעבר צבאותיהן ממצב של גייסות-עוזר קולוניאליים, בגלוי או למחצה, למעמד — על כל פנים רשמי וחיצוני — של חילות-צבא העומדים בפני עצמם ומנסים למלא, כל אחד לגבי ארצו ולפי המסיבות הגיאוגרפיות והמדיניות, את תפקידיו של צבא חדיש, להשתלט על צידו של היל כזה ולסגל לעצמו את תכונותיו. במקרים רבים, יותר משנתקדם תהליך זה במציאות הוא נתקדם על גבי הנייר (אם של התכניות, ואם של הדו"חים והפירושים); ורב הוא הקושי שבו נתקל כל מי שבא, בעולם-מזרח זה, להתיר את סיבכי הידיעות או הסברות הסותרות, ולהפריד בין עובדות לבין תעמולה או יצירי דמיון. אך הקושי הזה אינו צריך לטשטש את העובדה, כי אכן קיימת התקדמות מסוימת בכוחן הצבאי של כמה מארצות ערב (זה שבפועל, וזה שבכוח, של מחר), — וביחוד כשמושטת, גם כיום, יד עוזרת מבהוץ, לרכישת כוח כזה ולהדרכתו. כל מדור ומדור, בסקירה הבאה, הנו נסיון להבהיר, במידת האפשר, את תמונת מצבה הצבאי של אחת מארצות ערב, בלי שאפשר יהיה לומר, שכבר הושגו כאן הדיוק הגמור והיקף-הפרטים המלא.

צבאה של מצרים

כמה מתכונות-היסוד, הדימוגרפיות והגיאוגרפיות, של מצרים בדורותינו נמצא, שמצד אחד הן מזרימות באפיקים מסוימים את תקוותיה, תביעותיה ומגמותיה של המדיניות המצרית החדשה; ומן הצד השני — מגדירות את תעודותיו וכונות-תכונתו של הצבא המצרי, בבניינו ובתוכניותיו. מצבה, בפניה הצפונית-מזרחית של היבשת האפריקאית,

מעמיד את מצרים במרכזו של העולם הערבי — בשני מובנים גם יחד: היא הנה ה„גשר“ ההכרחי, המחבר את ארצות-הערבים האסיאתיות עם האוכלוסיות דוברות-הערבית שבאפריקה; ואין לה (וביחוד, מיום שנעקר השלטון האיטלקי באפריקה) מגע ישיר עם שום אומה בלתי-ערבית בעלת שאיפות-התפשטות או השתלטות — כלומר, גם צבאה של מצרים עלול להיות, בראש וראשונה, מכשיר ההגמוניה המצרית בקרב העולם הערבי. אוכלוסייתה הגדולה (לפי מושגי ארצות-ערב בומנו) של מצרים, השקולה כנגד כלל אוכלוסי מדינות-ערב שבאסיה, נותנת, לכאורה, בידיה את ההכרעה בכל תחרות של מיליטריזציה מרחיקה-לכת, באם תתפתח כזאת בין מדינות-הערבים. אופי תחומה המערבי (קירינאיקה, ובמידת-מה טריפוליטניה) נותן לה, מאז שקיעת הכוח האיטלקי, את האפשרות „לשקוט על זרי הדפנה“ של הנצחון הבריטי בשנות 43—1942, ולקיים מן הצבר ההוא רק משמר-מדבר לא-רב ביותר. וכן להביא, פחות או יותר, בחשבון לעתיד את ההישענות על חיל נוסף כלשהו של המחוז הסנוסי, האבטונומי בצורה זו או אחרת, אשר בקירינאיקה; ואם במשך התקופה הצפויה עוד ימצא גם חיל-מצב בריטי באותה קירינאיקה — הרי, לעצמו של דבר, לא יהא בזה לזעזע את שלנתה של מצרים¹.

המצב בגבולה הדרומי של מדינת-היאור נראה כיום שלשליט-מצרים כבחינה הדינמית (בכוח) ביותר שבמעמדה המדיני והצבאי; כי כל התפשטות שלטונה בסודן עשויה היתה להכריע הכרעה מחלטת לטובתה במשחק היחסים וההשפעות הערבי-הפנימי: גם ע"י תוספת מיליוני נתינים לכתר המצרי, וגם על ידי התגברות הרבה ליכולתה הצבאית (בדמות בני-סודן, בחורי-החיל, אשר כושרם כאנשי-צבא עולה הרבה

„שכניה“
הדרומיים
של מצרים
הצבאית:
טירונים
סודניים
באימוניהם.

1) ואלו הוזעזעים האפשריים באמת מערבה יותר, בתחומי השלטון הצרפתי, עלולים אמנם למצוא הדים מדיניים חזקים במצרים, אך לא יעסיקוה מבחינה צבאית, באשר לא תוכל אפילו לחשוב על איזו כניסה ישירה כצד למחלוקת כזאת עם צרפת.

על זה של המצרים עצמם), גם ע"י התהוות המצב של שלטון קולוניאלי על ארץ בעלת אפשרויות רבות לפיתוח וניצול, — וגם ע"י יצירת „עומק איסטרטגי“ רב בממלכת-נילוס שכזאת, אלא שמצויים כאן, כידוע, גם בעלנים אחרים, — והאופק מעורפל. עצמה צבאית רבה יותר לא תאפשר כאן למצרים להכריע את היריב הפוליטי-השלטוני הרציני — את בריטניה; אך במקרה שהבריטים ינטשו את המערכה הסודנית הרי כוח צבאי יקל למצרים את ההשתלטות על אוכלוסי סודן.

לעומת זאת, ייתכן כי בתחום המזרחי של מצרים, מול המדינות של „ערביס-תאן“ האסייתית, עשוי להתבלט עוד יותר ערכו של כוח צבאי עצמי משלה, כגורם של עצמה מדינית ונפש-מאוזניים שלטונית. ובעצם, ייתכן כי רק כאן אפשר בכלל לשער התנגשויות (בשדה-קרב, או בחשבונות-האשקוקי המוקדמים — והמכריעים לעתים אף בלי שפיקת-דמים — שעל השולחן הדיפלומטי) בין העצמה המצרית לבין עצמתן של מדינות פחות או יותר בנוו-סוגה — שלהן או של צירופיהן ובריתותיהן. אכן, גם כאן, לעבר המזרחי, לא תתכן שום חדירה ממשית של שליטה או השפעה מכרעת מצרית, במצבים הקיימים, אלא אם כן לא תהיה חזית ערבית-אסייתית אחידה כנגדה — ומכאן גם המפתחות לחזיונות הרבה במדיניותה של מצרים. מכל מקום, את אמות-המידה לתהליך המודרניזציה הצבאית-המקצועית בחילה של מצרים יש לבקש בעיקר בתחומים אלה, של היחסים עם מדינות-ערב שבקדמת-אסיה וצירופיהן. גם מידת-כוחה וגם נקודת-תורפתה הצבאיות של מצרים — במידה שזו מופיעה או תופיע בחזית גורם בפני עצמו במדיניות הפנימית של העולם הערבי, ולא כתוספת לגוש עולמי אדיר, בתוך המערכה העולמית — אינן עשויות להתבאר בשלמות אלא לאחר התבוננות גם בכוחן היחסי הזה של המדינות אשר בין מזרח-הים-התיכון למפרץ-הפרסי ולימה-של-ערב.

2 תכניות החיול והאוכלוסיה

התפתחות הצבא המצרי הופרעה תמיד ע"י שני גורמים עיקריים: חוסר ממון מזה, ודלות מצבם של האוכלוסין, מבחינה גופנית ותרבותית, — מזה. אף על פי שתחווה האנגליה-המצרי משנת 1936 ביטל כל הגבלות לגבי כוחו המספרי ורמתו הטכנית-המקצועית של צבא-מצרים, מכל מקום לא נודרזו ביותר הממשלות המצריות להגדילו ולארגנו מחדש. בדרך כלל, מרובה כאן הסתום על הברור. כך, משנת 1937 ועד פרוץ המלחמה הוגדל מספרו מ-13,000 ל-22,000 (ולפי מקורות אחרים — ל-32,000)³ ואילו כיום, יש האומדים אותו ב-25,000 איש בערך ויש המעמידים את מספרו על 50,000—45, אך נראה הדבר, כי המספר הקרוב ביותר לאמת יהיה כ-35,000. יצוין, כי במשך השנה או שתי השנים

(2) כמה מפרקי-המשנה הבאים מיוסדים קצתם על סקירתו של ד. ניישטט, „הכנותיה הצבאיות של מצרים“, שנתפרסמה בשעתה במאסף „אשמורות“.

(3) השוואת המקורות מעידה, כי על המספר 22,000 דובר בשנת התקציב 38—1937, ואלו על 32,000 — 40¹—1939; הדבר בא כתוצאת התכנית להרחבת הצבא בכל שנה, ב-10²—9 אלפים איש, שלשמה הוקמו ב-1937 בתי-הספר הרבים לקצינים וסמלים לסוגי-החיל השונים.

שקדמו למלחמה נערכו תוכניות להגדיל את הצבא עד ל-100,000 איש, ואת חיל-האוויר ל-1000 מטוסים. אך התוכניות צומצמו במהרה ב-50%. אך עם בוא המלחמה נשתנו שוב פני הדברים. „תכנית החומש“ המצרית הידועה, שעליה היה להגשים זאת, הוארכה אח"כ ל-7 שנים, ונדחתה לבסוף לחלוטין. בסוף 1945 חזר מיניסטר ההגנה והזכיר את התוכנית הראשונה, — לעת-עתה להלכה.

כי על הקשיים הכספיים, שודאי גרמו להאטת התכניות, לצמצומן ולדחייתן, נוספת, כאמור, בעית החומר האנושי: המחלות הכרוניות האוכלות את מצרים⁴ ומצב התזונה הלקוי צרעו במרוצת הדורות את בריאות העם המצרי. כ-80% מאלה שהיו מתיצבים שנה-שנה (בתוקף שירות-החובה הכללי, שנתקיים במצרים להלכה) לפני ועדות הגיוס — ומגיעים, לאחר השחרורים השונים, לבדיקה הרפואית — נפסלו מטעמי בריאות. לפי בוטרס גאלי (ספרו נתפרסם בפרוס המלחמה) מגיעים כ-180,000 איש לגיל שירות צבאי כל שנה (הממוצע לשנות 35—1931). מאלה שוחררו כל פעם, בממוצע, מטעמי משפחה ועוד, כ-50,000, וכמספר הנה השתמשו; ואלו 60,000 נפסלו בכלל. אכן, בשנים הנ"ל, בממוצע, נמצאו 17,000 ראויים לשירות — אך למעשה לא נתגייסו מהם אלא כ-3,000. עוד במאי 1943 העמיד מחרם עופייד, מיניסטר הכספים באותה שעה, את אחוז הנפסלים על 90%. לעומת זה, לפי מקור אחר, גויס בשנות המלחמה, אחוז יותר גבוה של צעירים בגיל הגיוס, אף כי ייתכן שרק לתקופה של חצי שנה, או שנה. אכן, אין גם צורך בסברות מסוג זה בשביל לעמוד על סיבות גידולו של רורב אנשי-הצבא במצרים: כי משנת 1939 קוצר משך השירות הפעיל, ותחת 5 שנים (ועוד חמש — בחיל-המילואים) הועמד על 3 שנים בלבד (ורק שנה אחת לבעלי-ההשכלה). במשך השנים האחרונות קיבלו, לפי מקור זה, כ-50,000 איש אימון צבאי, שלם או חלקי. אופיינית לקר-הגידול הזה, של מספרי המתאמנים בצבא, היתה העליה הבאה במספר המגויסים לשירות (לעומת הנתונים הנ"ל משנות 35—1931): ב-1936 — 3,635; ב-1937 — 7,102; ב-1938 — 15,157. מספר הכשרים-לשירות היה, כמובן, גם באותן השנים, גדול יותר: 15,006, 17,075, 26,918.

חובת הגיוס אינה קיימת, איפוא, גם בשנים האחרונות, אלא להלכה בלבד. ביוני 1945 הגישה הממשלה לפרלמנט הצעה לשינוי בחוק הגיוס. לפי הצעה זו אין לפטור עוד חייבי גיוס תמורת תשלום דמי-שחרור או מטעמים דתיים (משלמי כפר-הגיוס באורח רשמי היו כ-9 אחוזים בקרב כלל המשוחררים; אכן, בין שאר המשוחררים, וכן בין המשתמטים, לא מועט היה, בוודאי, אחוז המשלמים „מס פרטי“, או „דמי-אחרץ“ לשלטונות הנמוכים); וחובת הגיוס תחול על כל המעמדות, לרבות הבדוים, שהיו פטורים עד כה, ואף על סודנים, שהתגוררו במצרים במשך תקופה מסוימת. (בני-סודן, בדרך כלל, מתקבלים לצבאה של מצרים בתורת מתנדבים). כל המצרים מבני 18 ומעלה ישרתו שנתיים-וחצי, פרט לסטודנטים ותלמידי בתי ספר תיכוניים, שלמדו כבר 3 שנים; אלה ישרתו רק שנה אחת. עדיין לא נתחזר מה יהא סופה של הצעה זו.

(4) בענין זה ראה מאמרו של אל. ששון, „פרקים מצריים“, ב„מערכות“, חוב' י"ח — י"ט, עמ' 11.

התקציב

יש לציין עליה מתמדת בתקציבי ההגנה בתקופה הנדונה: ב־39—1938 הוגדלה ההקצבה מ־1¼ מיליון ל"מ ב־37—1936 ו־2¼ מיליון ל"מ ב־38—1937, ל־5¼ מיליון. משהחלה המלחמה, פסקה האפשרות לרכוש זין נוסף בשביל צבא מצרים, וב־2—1941 לא הוצאו אלא 4.812.000 ל"מ; אך מאז עלו ההקצבות והלכו, ותקציב ההגנה לשנת 47—1946, הגיע כבר ל־7.739.669 ל"מ. ויחד עם התעופה האזרחית, הנכללת במצרים בתקציב־ההגנה, — לסך של 8.409.713 ל"מ (היינו כ־⅔ מהתקציב הכללי), המתחלקים כך:

5.984.300	צבא
968.442	חיל התעופה
670.034	תעופה אזרחית
276.247	האדמיניסטרציה של הספר
374.448	משמר החופים
136.232 (לפני כן: 206.000)	הצבא הטריטוריאלי

כן מוצאים אנו הקצבות חד־פעמיות; כבר באמצע שנת 1945 הקציבה ממשלת נוקראשי 2 מיליון ל"מ מ־תכנית החומש הנ"ל, לחיזוק הצבא⁵ ובפברואר 1946 הוקצבו כמיליון ל"מ לארגון הצבא והתעופה.

נ ש ק

את רוב הנשק החדש סיפקו למצרים הבריטים אחרי שנת 1936, — אך עם פרוץ המלחמה ועם סירובה של מצרים להשתתף בפעולות להגנת תחומיה בפני פלישת ה"ציר" נסתם מקור זה, ורק עם סיום המלחמה נתחדשו האפשרויות לרכישת זין חדיש (ונמצא שבינתיים נתישן הזין שקיבלו ב־39—1938, אף על פי שבימים ההם ויתרה בריטניה ליוונו של צבא־מצרים ממעט הנשק־החדש שעמד לרשותה, בכלל זה טנקים קלים, מקלע־ברן וכיו"ב). לפי הסכם מסוף שנת 1944 היה על הבריטים לספק למצרים רכב משוריין ותותחים בסך 2 מיליון ל"מ; ואמנם קצתם הגיעו בשנת 1945, ולשם כך דרשה או הממשלה מהפרלמנט לאשר הקצבה בסך 700 ל"מ (טענתם של כמה צירים, כי נשק זה הנו "פסולת", הוכחשה נמרצות).

מוסדות הדרכה

מיום שבאה המשלחת הצבאית הבריטית למצרים (על פי החווה משנת 1936) הורחבה במידה ניכרת רשת מוסדות החינוך הצבאי. על הקולג' הצבאי לקצינים, ביה"ס לאיתות וביה"ס לתרבות הגוף נוספו, מאז 1937: אקדמיה לתותחנים, בי"ס לסמלים, בי"ס לאימון נשקים, בי"ס לקציני־מטה, בי"ס לתעופה, ולבסוף — גם בי"ס מיוחד להשתלמות קצינים גבוהים. עדיין אין זה ממצה את כל מוסדות־העזר ואולפני־ההשתלמות השונים שצצו באותן השנים, לפי שהקמת הרשת שלהם אופיינית תמיד לתקופת בנין והרחבה באורגניזם הצבאי, והיא תנאי ראשון לתקופה כזאת; בכל אלה אך חזרה המשלחת הבריטית הנ"ל על הנסיון הקודם בעיראק. אכן, עתה נכנסה אותה המשלחת עצמה לתקופת חיסולה, —

(5) כנראה — בקשר עם האפשרויות לרכוש את הציוד (שנתפנה אצל צבאות הממלכות המנוצחות), אשר נפתחו אותה שעה; כי מבחינת "המצב בחזית" — עם סיום המלחמה נגד גרמניה — לא נראה או כל סימן לתגבורת הצורך בצבא...

אנשי
חיל־הספר
המצרי

ועם ההתרופה האחרונה ביחסי מצרים ואנגליה, החליט השלטון המצרי, כי עד סוף 1947 יעזוב את המדינה אחרון הקצינים והמדריכים הכריטיים.

חילות־המילואים

ענין בפני עצמו היא שאלת הרזרב של אנשים מאומנים, אשר כבר הוזכרה לעיל בסקירה זאת. עוד בשנות 1938 ו־1939 עמד הרזרב המאורגן והממשי של צבא מצרים על מספר צנוע ביותר: בין 6.400 ל־6.500 איש; ורק 252 קציני מילואים ב־1938, ו־216 — ב־1939 (הפחתה, שנתבארה ע"י החוקתם לשירות פעיל של כמה עשרות מקצינים אלה, מחמת תהליך ההתרחבות בצבא הקיים). אבל אותה תוכנית־החומש (מקיץ שנת 1939), שנתכוונה להקים במשך 5 שנים צבא־פעיל בן 50.000 איש, כללה גם טיפושו של חיל־מילואים בן 60.000. יתכן שכבר הושג מספר כעין זה, של מלא־אדם, אשר אומן בצבא ב־8—9 השנים האחרונות. יעילותו, בתורת השלמה מהירה וממשיית לצבא־הפעיל, תלויה בענין מלא־הזיון (שאין קושי אוביקטיבי להשיגו עתה, עם גמר מלחמת העולם), ובענין חבר קצינים, מדריכים ומארגנים,

אשר יקיימוהו ככוח בעל כושר פעולה מקצועי ונפשי. אך בשאלות הללו הספק מרובה על הודאי.

הרכבו ומגמותיו של צבא-מצרי

יש לומר כי במשך עשר השנים, שעברו מיום החתימה על החוזה הבריטי-המצרי משנת 1936, חלה בצבאה של מצרים מהפכה מוחלטת; ולא בלבד מבחינת הכמות, אלא גם לגבי מבנהו ואופיו הצבאי-המקצועי. מחיל בעל רמה ואופי קולוניאליים מובהקים נהפך לגיס המתעתד לכלול בהרכבו ובחוג תפקידיו את הסגולות והיכולת של חיל-צבא חדיש, ולו גם לא-גדול. אכן, עד כה לא כל הכוונות נצטרפו למעשים והיו למציאות.

בעצם, עד ל-1936 הקביל מבנהו לזה של צבא-הילידים אשר בהודו; תריסר בטליוני-רגלים, כמעט ללא זין אבטומטי, בצירוף שתי סוללות-תותחים קלות ובלא כל שירות-הילואי הטכניים (חיל המהנדסים, יחידות איתות, קשר וכיו"ב), אשר בלעדיהם לא יתואר כלל גיס חדיש בפעולתו התקינה. ואשר לאיכות, יצוין, כי בשעתו, בפרשת חידוש-כיבושה של סודן, בשנות ה-90 של המאה שעברה, בצד הצבא הבריטי ובפקודו של קיטצ'נר, — נתברר כי דווקא הבטליונים מבני-סודן, שפעלו אז בקרב הצבא המצרי, היו בעלי ערך-הקרב העיקרי.

אופיינית היתה רשימת היחידות הבאה בראשית התארגנות-חדש של הצבא המצרי: 3 בריגדות-רגלים, המכילות י"א בטליונים, 2 איסקדרונים של פרשים, 4 סוללות-תותחים קלות, פלוגת תותחי-מצב אחת, "סוללה" אחת של מכ"י ממונעות, ופלוגת-מהנדסים. אך כבר ב-1938 היו, בין 12 הבטליונים שב-4 בריגדות-הרגלים — 3 בטליוני-מכ"י; בצדו של רגימנט-הפרשים היו רגימנט ממונע ורגימנט של טנקים קלים. כבר היו 10 סוללות-שדה קלות, וכן במידה מועטת ארטילריה "בינונית", נגד-טנקית ונגד-מטוסית,

פלוגה ממונעת של חיל-הספר המצרי

יחידות של חיל-מהנדסים, חיל-קשר, אפסנאות ושירות רפואי וכל כיו"ב. מאז נתרבו יחידות-הרגלים (היו ידיעות, שבתהליך ההרחבה הוּכַפַּל מספרן — אך הדבר אינו בגדר וודאות). עם הרחבת הצבא והגברה גם הדאגה לכושר-קציניו. נערכו תמרונים ותרגילים טקטיים למיניהם ובתנאים טופוגרפיים ואופרטיביים משתנים, ובתוכם — גם תרגילי מדבר, בשיתוף פעולה עם חיל ממונע ומשורין. יש לציין את ביקוריהן של קבוצות קצינים ופרחי-קצינים מצריים בשדות-הקרב (משנת 1917) שבסביבת עזה ובגבול א"י-מצרים. כן היו מקציני הצבא המצרי (בדרגות של מיוזים, קולונלים ובריגדירים), שהשתתפו בעבודות קולג'י המטה הבריטי למזרח-התיכון, בשעה שהיה קיים מוסד זה על הר"הכרמל.

חטיבות-משמר מיוחדות

כדי לעמוד על מבנהו והרכבו של הצבא המצרי, הכרח הוא להזכיר עוד, כי במנין כוחותיה המזוינים של מצרים נכללות, לעתים קרובות, גם יחידות, שתפקידן בימים כתיקונם מצטמצם בפעולות-שמירה מסוגים מיוחדים. כמה פרטים עליהן באים כאן.

א. חיל-הספר המצרי. חיל זה מורכב 2 חטיבות:

האחת — ממונעת (קבוצות אנשיה מוסעות במכוניות-משא קלות). לפי ארגונה היא מורכבת 6 בטליונים (קטנים) ממונעים, — על הסוג הזה מתיחסות גם ארבע מחלקות-הקשר, וכן מחלקת רוכבי-האופנוע.

ואלו השניה הנה חטיבת רוכבי הגמלים, ובה 14 מחלקות-הגמלים — וכן 4 קבוצות-חיל בלתי-סדירות, המתגייסות מבין ערביי-המדבר. בדרך כלל, רוב מניינם של החיילים בבריגדה זו הם סודניים ותושבי מצרים העלית. תחומי פעולתה הם המדבר המערבי, גבולות סודן, חוף ים-סוף ומדבר סיני; עיקר פעולתה: מלחמה במבריחים. מספר אנשיה (ב-1939) היה 2,850 קצינים וחיילים.

ב. משמר-החופים המצרי. ערכו לתפקידים צבאיים מצומצם עוד יותר מאשר חיל-הספר, אף על פי שהוקצב לו יותר משהוקצב לחיל הספר, היה מספר אנשיו מועט יותר (2,578); אך העיקר הוא, שרובם היו שומרים, בדקנים ופקידים מכל הסוגים, הנטולים כל ערך צבאי של ממש — פרט לכמה יחידות קטנות שגתיחדו למלחמה במבריחי-גבולות, בחופים וכים הסמוך להם.

(עוד יבוא)

— — — הערבים אינם אנשי-מלחמה מצויינים. אפשר שהסיבה לכך נעוצה בעובדה שהתנגדותם הטבעית למשמעת גורמת לחוסר-ליכוד בשורותיהם. הם „לוחמים מצויינים לעשרה רגעים“. משהוכו פעם בידי האויב, שוב אין לך כוח בעולם שיוכל ללפד אותם שנית. — — — תמיד בלט הבלד עצום בין התיצבותם לקבלת-שלום לבין התיצבותם בשעת יציאה לקרב.

מיוז צ. ס. ג'רויס
(מושל סיני לשעבר)